

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи

к.х.н., доцент

АНТОН ПАЙТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Модернізаційні процеси в економіці країн Азії та Африки

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітньо-професійна програма

Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство

вид дисципліни

обов'язкова

факультет

міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2020/ 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

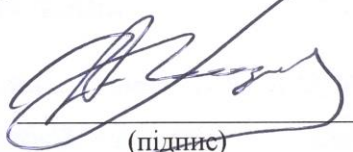
«28» серпня 2020 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Баранова В.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

протокол № 1 від «28» серпня 2020 року

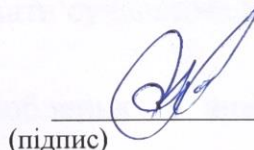
Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис)

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

(підпис)

Сергій ЛИМАН

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

протокол № 1 від «28» серпня 2020 року

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Модернізаційні процеси в економіці країн Азії та Африки» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство» підготовки магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студентів комплексного уявлення про сутність складових економіки країни та їх характеристика; модернізаційні процеси в економіці; значення геополітичних процесів; роль регіональних організацій у міжнародній політиці та їх значення у формуванні сучасних стратегій, позицій, курсів провідних держав у вирішенні питань глобальних масштабів; набуття студентами знань щодо суті процесу економічної інтеграції.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Знання та розуміння предметної області спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та професійної діяльності за фахом.

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- формування наступних фахових компетентностей:

СК4. Здатність виробляти підходи до розв'язання проблем і завдань у сфері міжнародних відносин, міжнародної та національної безпеки, зовнішньої політики, організувати та здійснювати наукові дослідження проблем міжнародних відносин, визначати наукові проблеми, готувати наукові доповіді, здійснювати їх публічну апробацію.

СК7. Розуміння особливостей розвитку країн та регіонів світу, сутності процесів глобалізації, сучасних глобальних та регіональних процесів.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	–
Семестр	
1-й	–
Лекції	
30 год.	–
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	–
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
105 год.	–
Індивідуальні завдання	
–	–

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

ПРН 1 – демонструвати фундаментальні знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики;

ПРН 5 – демонструвати знання про природу міжнародних комунікацій, проблеми розвитку держав та міжнародних регіонів у глобальному, регіональному та локальному контекстах;

ПРН 7 – визначати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові й інші ризики у сфері міжнародних відносин;

ПРН 11 – готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин та світової політики;

ПРН 12 – оцінювати міжнародні події, процеси в сфері міжнародного співробітництва та міжнародної безпеки, стан взаємодії та конфлікту в міжнародних системах;

ПРН 14 – проводити підготовку, розробку та реалізацію проектів прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики, регіонознавства та міжнародних комунікацій;

ПРН 16 – організовувати та вести професійні дискусії у сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики;

ПРН 17 – брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, поважати опонентів і їхню точку зору;

ПРН 18 – доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з актуальних питань міжнародних відносин;

ПРН 19 – демонструвати здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності;

ПРН 20 – оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток;

ПРН 21 – самостійно приймати рішення, відповідати за командну роботу;

ПРН 23 – знання сучасних змін і рівня соціального, економічного та політичного життя країн Азії;

ПРН 28 – здійснювати аналіз сучасних змін і розвитку соціального, економічного та політичного життя країн Сходу та Африки.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачена самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою, інформаційними ресурсами мережі Інтернет.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна система та структура світового господарства

Економіка в структурі суспільства. Система економічних законів. Методи економічних досліджень. Поняття «світове господарство» та «світова економіка». Типи економічних систем та їх характеристика. Елементи системи світової економіки. Галузева структура світового господарства. Основні пропорції розвитку світового господарства.

Стадії економічного росту національних економік. Доіндустріальна стадія розвитку світового господарства. Індустріальна стадія та її етапи. Постіндустріальна стадія.

Система показників рівнів розвитку світового господарства. Валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт та механізм їх визначення. Проблема тінізації економіки.

Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір.

Основні теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси». Періодизація становлення теорії модернізації. Загальні характеристики модернізації. Моделі здійснення системної трансформації. Особливості і роль політичної модернізації в сучасних трансформаційних зрушеннях.

Модернізація, постмодернізація та демодернізація (неоархаїзація), як фактор виникнення транзитної, незавершеної ситуації цивілізаційних зрушень. Характеристика їх складових елементів.

Інтеграційні процеси в світовому господарстві. Глобальні проблеми світового господарства.

Тема 3. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Азії.

Чинники формування національної економіки. Населення і трудовий потенціал. Формування ринку праці та його проблеми. Науково-технічні основи економіки країн. Науково-технічний потенціал в країнах Азії (Китай, Японія, Ізраїль, ОАЄ, Сінгапур, Катар, Кувейт).

Тема 4. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Африки.

Науково-технічний потенціал в країнах Африки (ЮАР, Туніс, Алжир, Ангола). Природно-ресурсний потенціал країн Азії та Африки. Економічна оцінка природних ресурсів країн Азії та Африки.

Тема 5. Економічна характеристика країн Азії як основа модернізаційних процесів.

Фінансово-кредитна система країн Азії. Трансформація грошово-кредитної політики країн Азії. Система економічного управління та регулювання. Внутрішні відмінності економічного розвитку країн.

Особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства. Податково-бюджетна політика країн Азії. Бюджетний дефіцит та державний борг. Інструменти державної зовнішньоекономічної політики та зовнішньоекономічні зв'язки. Сучасний рівень розвитку економіки країн Азії. Тіньова економіка та її вплив на економічну безпеку країн Азії.

Тема 6. Економічна характеристика країн Африки як основа модернізаційних процесів.

Фінансово-кредитна система країн Африки. Трансформація грошово-кредитної політики країн Африки. Внутрішні відмінності економічного розвитку країн регіону. Система економічного управління та регулювання.

Особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства. Податково-бюджетна політика країн Африки. Бюджетний дефіцит та державний борг. Інструменти державної зовнішньоекономічної політики та зовнішньоекономічні зв'язки. Сучасний рівень розвитку економіки країн Африки. Тіньова економіка та її вплив на економічну безпеку країн Африки.

Тема 7. Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства

Модернізація державного управління країн Азії та Африки в умовах глобальної інтеграції. Вплив на умови взаємовідносин між державами. Рівні, форми та засоби модернізації державного управління.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		сем.з	лаб.	інд.	с.р.	
Тема 1. Економічна система та структура світового господарства	21	4	2			15
Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	22	4	3			15
Тема 3. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Азії	21	4	2			15
Тема 4. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Африки	21	4	2			15
Тема 5. Економічна характеристика країн Азії як основа модернізаційних процесів	23	6	2			15
Тема 6. Економічна характеристика країн Африки як основа модернізаційних процесів	21	4	2			15
Тема 7. Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства	21	4	2			15
Усього годин	150	30	15			105

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічна система та структура світового господарства	2
2	Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	3
3	Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Азії	2
4	Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Африки	2
5	Економічна характеристика країн Азії як основа модернізаційних процесів	2
6	Економічна характеристика країн Африки як основа модернізаційних процесів	2
7	Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства	2
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Економічна система та структура світового господарства»: - охарактеризувати типи економічних систем. Навести приклади країн за відповідністю; - охарактеризувати стадії економічного росту національних економік; - розглянути та охарактеризувати систему національних рахунків; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	15
2	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір»:	15

	<ul style="list-style-type: none"> - охарактеризувати теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси»; - охарактеризувати глобальні проблеми світового господарства (з прикладами); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	
3	<p>Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Азії»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - охарактеризувати чинники формування національної економіки країн Азії (за вибором здобувача вищої освіти); - здійснити економічну оцінку природних ресурсів країни Азії (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	15
4	<p>Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн Африки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - охарактеризувати чинники формування національної економіки країн Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - здійснити економічну оцінку природних ресурсів країни Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. 	15
5	<p>Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Економічна характеристика країн Азії як основа модернізаційних процесів»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - порівняти трансформаційні зміни грошово-кредитної політики країн Азії (за вибором здобувача вищої освіти); - охарактеризувати можливість здійснення модернізаційних процесів (змін) в країнах Азії (за вибором здобувача вищої освіти); - проаналізувати вплив тіньової економіки на економічну безпеку країн Азії (за вибором здобувача вищої освіти); - виконати порівняльний аналіз бюджетного дефіциту та державного боргу країн Азії (за вибором здобувача вищої 	15

	освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	
6	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Економічна характеристика країн Африки як основа модернізаційних процесів»: - порівняти трансформаційні зміни грошово-кредитної політики країн Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - виконати порівняльний аналіз бюджетного дефіциту та державного боргу країн Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - охарактеризувати можливість здійснення модернізаційних процесів (змін) в країнах Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - проаналізувати вплив тіньової економіки на економічну безпеку країн Африки (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	15
7	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми «Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства»: - виконати порівняльний аналіз модернізаційних процесів (змін) державного управління країн Азії та Африки в умовах глобальної інтеграції (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	15
	Разом	105

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних, семінарських і практичних занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмій вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмій проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється по їх завершенню на основі проведення поточної контрольної роботи за темами. Завданням контролю є оцінювання знань, умій та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення тем.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач.

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

Критерії оцінювання:

- усні відповіді на семінарських заняттях – 1 б.
- розв'язування ситуаційних задач – 1 б.
- виконання творчих завдань, презентацій та виступів – 4 б.
- поточна контрольна робота за темою (тестові завдання) – 4 б.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів. Студент може отримати від 1 до 10 балів за кожну тему. **Максимальна кількість балів поточного контролю – 60 балів.**

Якщо здобувач вищої освіти з поважної причини (та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна) був відсутнім на семінарських заняттях, то в нього є можливість отримати додаткові бали за умови виконання індивідуального завдання. Форма виконання – творче завдання на тему: «Порівняльна характеристика модернізаційних процесів країн Азії та Африки (студент обирає самостійно країну Азії та Африки для порівняння)».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. **Загальна (максимальна) кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 балів.** Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 12 балів

Творче питання – 16 балів

Теоретичне питання – 12 балів

Екзаменаційна робота

Оцінка 35–40 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

30–34 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

10–19 балів виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях

продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

1–9 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «D», а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу. **УВАГА!** У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

*Відповідно, **максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.***

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь) дистанційно на платформі Classroom.

8. Схеми нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7			
8	8	10	8	10	8	8	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Гражевська Н.І. Еволюція сучасних економічних систем. – К.: Знання, 2011.
2. Купер Дж. Природа финансовых кризисов / Пер. с англ. – СПб: Best Business Books, 2010.
3. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки / за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2017.
4. Делюсин Л.П. Китай: полвека – две эпохи. М., 2005.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980-2000 рр. – К.: Либідь, 2001. – 624 с.
6. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.

Допоміжна література

1. Полтерович В. Стратегии модернизации, институты и коалиции / В. Полтерович // Вопросы экономики. – 2008. – № 4. – С. 4-24.
2. Киндзерский Ю. Экономическое развитие и трансформация промышленной политики в мире: уроки для Украины / Ю. Киндзерский // Экономика Украины. – 2010. – № 5. – С. 4-15.
3. Левковець О. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О. Левковець // Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 4-9.
4. Рустамов Э. Принципы эволюционной модернизации переходных экономик / Э. Рустамов // Вопросы экономики. – 2009. – № 7. – С. 85-96.
5. Онищенко В. Модернізація як імператив розвитку України / В. Онищенко // Економіка України. – 2011. – № 7. – С. 4-14.
6. Бородіна О. Принцип компліментарності в міждисциплінарних дослідженнях економіки / О. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 2. – С. 47-58.
7. Качала Т. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови / Т. Качала // Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 163-171.
8. Модернізація України. Визначення пріоритетів реформ. Проект до обговорення / [відп. ред. І. Коліушко, І. Бураковський, О. Сушко, Є. Захаров, Є. Бистрицький]; Мережа підтримки реформ. – К., 2009. – 123 с.
9. Бужимська К. Модернізація економіки: техно-логічно-структурний аспект / К. Бужимська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 3. – С. 214-217.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.worldbank.org – офіційний сайт Світового Банку
2. www.mfa.gov.ua – офіційний сайт Міністерства закордонних справ України
3. www.wto.org – офіційний сайт Світової організації торгівлі
4. www.un.org – офіційний сайт Організації об'єднаних націй (ООН)
5. www.me.gov.ua – офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
6. www.nbuv.gov.ua – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
7. Українська асоціація китаєзнавців (ресурси з історії Китаю) // <http://sinologist.com.ua/uk>.

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Zoom та Classroom проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) в обсязі у відсотках від відведених аудиторних годин практичних/семінарських занять за робочими начальними планами (проводяться до 30%) у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Classroom.**